

כתבים

הרב אהרן הויזמן
הרב יוסף שאול הויזמן

על בואו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב חיים זיע"א מסטאלין לארה"ב

(ב)

עד שנת תרפ"ב ואחריה / הצעת החסיד רבי עבד / האסיפה המיוחדת / הסכמת הרבנית
/ פעילות החסידים / קבלת מרות וקבלת הפנים / התקבצות החסידים מרחבי אמריקה /
שבתות במקום מושב החסידים

בפרק הקודם¹ נסינו להעמיד על מכונו את תקופת הופעתו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב
חיים מסטאלין זיע"א להשתקע בקרב החסידים באמריקה. הרחבנו את הדיבור על ההגירה
הכללית ממזרח אירופה לארה"ב, על התארגנות חסידי סטאלין קארלין בניו יורק, על החלטת
רבינו זיע"א לנסוע לארה"ב, ועל עצם הנסיעה.

מאז הופעת הפרק הגיעו לידינו תעודות ומסמכים חדשים השופכים אור על דברי הימים
והננו מביאים אותם כאן כהמשך והשלמה לפרק הראשון. חלק נכבד מההוספות שהגיעו
אלינו הם מתוך כרכי פנקסי החברות של חסידי סטאלין וקארלין במנהטן ובברוקלין. פנקסים
אלו מהווים אשנב נאמן לחיי החסידים וקורות דברי הימים בשנים הראשונות ומספרים את
ההווי היומי של אנשי שלומינו בארה"ב בימים ההם.

מבין כתלי הפנקסים נמצאנו למדים כי אחת לשבועיים (בדרך כלל - במוצאי שבת קודש)
היו חברי החברה מתאספים לדון בדברים העומדים על הפרק, כגון קבלת חברים חדשים,
מודעות על פטירת חברים ר"ל, עזר וסיוע לחברי החברה שנתקלו בקושי הפרנסה ועוד. כל
הנושאים שעלו לדיון נרשמו בפנקס ונשתמרו עד עצם היום הזה.

מתוך אוצרות פנקסים אלו מתבררים לפנינו, פרטים חשובים אודות התקופה לאחר שהגיע
מרן זיע"א אל חופי ניו יורק והשתקע בה, כשהחסידים קיבלוהו "בזרועות פתוחות אהבה",
כלשונו הק'.

עד שנת תרפ"ב ואחריה

אז בימי בראשית, בחיים חיותו של מרן אדמו"ר אור ישראל זיע"א שיגרו אליו חסידי
סטאלין בארה"ב בקשה שיאות לשלוח אליהם אחד מבניו הקדושים, אשר יבוא לפניהם

* התודה והברכה לידידנו הר"ר יהושע שור הי"ו על עזרתו הרבה בעריכת פרק זה.

ואשר יצא לפניהם ולא תהא עדת חסידי סטאלין בארה"ב כצאן אשר אין להם רועה. בין החסידים מסופר כי מרן אור ישראל זיע"א הביע הסכמתו הק' שבנו כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב חיים זי"ע יסע להשתקע בארה"ב.

בשנת תרפ"ב, בתוך שנת האבל הכבד על הסתלקות מרן רבינו עטרת תפארת ישראל זיע"א בב' דראש השנה תרפ"ב, עלתה ובאה ההצעה הנכבדה ביתר שאת וביתר עז.

מהמכתבים (שפורסמו בפרק א') נמצאנו למדים כי באותה שנה כאובה, שנת תרפ"ב, בה התאבלו כלל החסידים ובראשם כ"ק מרן האחים הקוה"ט זיע"א על מרן אדמו"ר אור ישראל זיע"א, ישבו האחים הקוה"ט בחצר הקודש בסטאלין, כפי שהסכימו בחג השבועות תרפ"ב להשאר יחדיו בנחלת אביהם הק' עד לאחר יום ההילולא הראשון.

ההצעה המתינה, איפוא, עד לאחר הימים הנוראים והקדושים של שנת תרפ"ג, וגם אז מותנית היתה בהסכמתה של אמה של מלכות הרבנית מרת ברכה שיינדיל ע"ה הי"ד.

הצעת החסיד רבי עבצר

מלבד בקשת החסידים מארה"ב, נתעורר רעיון זה גם על ידי החסיד רבי עבצר קריקון ז"ל² מכפר קאראטיץ, שהיה ממקורבי ונאמני בית רבינו אור ישראל זי"ע, למנות את רבינו הרי"ח זי"ע לרבי ומנהיג לאנ"ש בארה"ב.

באוצר כ"ק אדמו"ר שליט"א נמצאים שני מכתבים מהרה"ח ר' ישראל פרץ הולצמן ז"ל³ מלונניעץ הממוענים אל ידידו הרה"ח ר' יהושע ברמן ז"ל⁴ בארה"ב. המכתב הראשון נכתב ביום ח"י אייר, ל"ג בעומר תרפ"ב ובו עורר את לב החסידים להצעה זו.

2 הרה"ח המפורסם ר' עבצר קריקון, מחשובי חסידי אדמו"ר מרן אור ישראל מסטאלין זצוק"ל ומבאי ביתו. לר' עבצר היתה טחנת קמח בכפר קורוטיץ הסמוכה ללונניעץ ובסוף ימיו התגורר בסטאלין. רבותינו האחים הקוה"ט בני רבינו אור ישראל זצוק"ל החשיבוהו מאד, והיו מבקרים אצלו בביתו מדי עברם על יד כפר קורוטיץ. אחרי שבא רבינו הרה"צ ר' יעקב חיים זצוק"ל בברית הנישואין ושהה בבית חותנו, כתב אליו רבינו הפרנקפורטר זי"ע מכתב קודש ובין הדברים כתב "את כל הדברים מסרתי בפי ר' עבצר ועליהם אין לי מה להוסיף".

3 הרה"ח ר' ישראל פרץ בהרה"ח ר' משה חיים הולצמן ז"ל היה מחשובי ופארי חסידי סטאלין בלונניעץ, מלמד לבחורים וצעירים בכפר והעמיד תלמידים הרבה. תלמיד חכם, חריף ובקי וכן תבע מתלמידיו שימלאו כריסם בדפי גפ"ת ולא בדרך הפלפול. גם רב חילו בידיעות ובהבנת חכמת הנסתר אבל את זה הסתיר ממכיריו בדרך החסידים. ר' ישראל פרץ היה חותם את מכתביו בראשי תיבות של שמו "פ"ה", וכשמו כן הוא בהדר גאונו והדרת פנים.

במכתבו שלפנינו מזכיר ר' ישראל פרץ את השיעור גמרא אשר לומדים אנחנו ת"ל בכל ערב אחר תפלת מעריב. את השיעור הזה היה הוא בעצמו מוסר ומנהל את ה'חברה ש"ס' בבית הכנסת לחסידי סטאלין. ר' ישראל פרץ היה נוהג למסור את השיעור בגמרא כל ערב, אח"כ בהלכה ואגדה ואח"כ ישבו החסידים באהבה ואחוה לשתות לחיים ולהתועד בעניינים של חסידות, כאמור בדברי האגרת הזאת. לר' ישראל פרץ שלשה בנים, מרדכי אריה ושלוש שנספו בשואה, הי"ד ובנו צבי היגר לארץ ישראל ונלב"ע בשנת תשמ"ו.

4 הרה"ח ר' יהושע מכפר פרעסעץ (הרחוקה מסטאלין בערך 50 ק"מ), מחסידי מרן אדמו"ר אור ישראל מסטאלין זצוק"ל והיה נוסע אליו תמידין כסדרן. בברכת רבינו נסע לבדו לארה"ב לצורך פרנסה והתפרנס שמה כמלמד אצל האדמו"ר מבוסטון זי"ע. לימים שלח אחרי אשתו ובניו וקבעו מושבם בניו יורק. אחרי פטירת רבינו מרן אור ישראל זי"ע היה ר' יהושע מן העסקנים שטרחו להביא את רבינו מדיטרויט זי"ע להנהיג את עדת החסידים בארה"ב ולהחיות עם רב. לאחר כמה שנים איוה למושב לו בארץ ישראל ועלה ארצה עם כל משפחתו לחונן עפרה. בנו הרה"ח ר' אליעזר יעקב חזר לארה"ב, ואחרי שהגיע רבינו הרה"צ ר' יוחנן זצוק"ל לארה"ב התמסר ר' אליעזר אל רבינו בכל העניינים, ולימים אף קנה עבורו דירה שם התגורר רבינו בקומה מעל ר' אליעזר, עד שעבר רבינו זי"ע לבורו פארק בימיו האחרונים טרם עלה בסערה

יום ג' פ' ונתתי שלום בארץ

לידידי מו"ה יהושע בערמאן

במכתבך אשר קיבלתי נהירנא אשר בקשת לכתוב לך מפטירת אדמו"ר ז"ל.⁵ את כל אשר שמעתי מפי החסידים עצמו מלספר ובטח כבר שמעתם גם אתם.

...בזה השבוע היה ר' אבער מקראטיץ פה לונינעץ ישב ולמד אתנו בשיעור גמרא אשר לומדים אנחנו ת"ל בכל ערב אחר תפלת מעריב, ואחר הלימוד ישבנו שבת אחים יחד כנהוג באנ"ש חסידים מסטאלין, הרבינו שיח ומעשיות מאדמו"ר זצ"ל וממצב חצה"ק בכעת, גם זכרונך וזכרון ר' יהושע קאשמ"ן⁶ ור' יוסף ב"ר חיים⁷ ור' אפרים אהרן⁸ ועוד ועוד מאוהבי העליתי על השלחן לטוב, ובתוך כדי דיבור קפץ ר' אבער טוב הדבר הזכרתי בזה דבר נחוץ ברוך מזכיר נשכחות גוזר אני עליך ואבקשך שתכתוב מכתב לאנ"ש אשר הזכרת בזה הלשון כי מבקשים אנחנו שיתאספו כלם ויטכסו עצה אולי יוכלו לקבל ר' יעקב בן אדמו"ר ז"ל לאמערקע להיות לראש ולרבי עליהם, רק שיתיעצו קודם היטב היטב עם כל אנ"ש הנמצאים אתם באמערקע ולראות קודם כל אם יהי' לו שם מעמד טוב לפרנסה בכבוד גדול ובריוח ולא בצמצום ח"ו, ואם יסכימו כל אנ"ש ויבטיחו לקבלו בכבוד גמור ובאהבה רבה כיאות לכב' ה', אזי לכתוב לסטאלין לחצה"ק ולכבודו בעצמו ולהרבנית שתחי' כי מבקשים אתם שיסע ר' יעקב שליט"א לאמערקע לקבל עליו שם כ' הרבנות ולשלח לו תעודת דרישה⁹ (טרעבאוואנע) כי מבקשים ודורשים אותו שיסע, כן לשלוח לו כסף להוצאות הדרך.

ידידך ואוהבך לנצח ישראל פרץ האלצמאן סטאראסעלסקי 15 לונינעץ

לב מלא רגשי אהבה וידידות אברך בברכות שלום לר' יהושע קאשמאן עם כב"ב, לר' יוסף ב"ר חיים טובוך¹⁰, לר' אפרים אהרן, לר' שלמה הארשטיין¹¹, לר' אברהם ב"ר יעקב ריטערמען, לר' לייבוש עם בנו ר' צבי ציפערשטיין, לר' חיים אייזנבערג¹² חתן ר' יעקב פערעפלאציק.¹³

השמימה. לבתו לקח ר' אליעזר כחתן את הרה"ח ר' יהודה אקערמן ז"ל, וכאשר חזר ר' אליעזר לארץ ישראל בסוף ימיו תמך רבות בפעולותיו הכבירות של חתנו ז"ל בייסוד המוסדות הק' בבני ברק.

5 פטירת כ"ק אדמו"ר אור ישראל מסטולין זצוק"ל ביום ב' דראש השנה, תרפ"ב.
6 הרה"ח ר' יהושע יוסף בהרה"ח ר' יחיאל מיכל קאשטן ז"ל, נולד בלונינעץ והסתופף בצל כ"ק מרן אור ישראל מסטאלין זצוק"ל. לימים היגר לארה"ב והיה מהעשרה הראשונים שיסדו בית מדרשו "תפארת אהרן וישראל - בית יעקב חסידי סטאלין" בברונזוויל, ברוקלין. ר' יהושע שמר אמונים אל חצר הקודש של רבינו שמנו"כ בפראנקפורט וגם אחרי ההסתלקות עמד בקשר רצוף עם הרבנית הצדקנית ע"ה והאחים הק' זי"ע והיה גובה עבורם מעמדות בכל עת. לר' יהושע יוסף שלשה בנים, ר' קלמן שלמה, ר' יעקב לייב ור' מאיר יצחק. בנו של ר' מאיר, ר' בנימין קאשטן, נשא את בת הרה"ח ר' ניסן סאנדלר בברכת רבינו זצוק"ל. הרה"ח ר' יהושע נלב"ע בט"ו אב שנת ת"ש ונטמן בחלקת בית אהרן וישראל חסידי סטאלין בבית החיים מונטיפיורי.

7 הרה"ח ר' יוסף ב"ר חיים לעווין ז"ל היגר לארה"ב מלונינעץ בשנת תר"ס והצטרף לעדת חסידי סטאלין בניו יורק. לימים עבר לגור בבראנזוויל. נלב"ע כ"ב אדר תש"י ונטמן בחלקת חסידי סטאלין - בראנזוויל בבית החיים מונטיפיורי.

8 הרה"ח הנודע ר' אפרים אהרן טאנצמאן ז"ל.

9 התעודה נתפרסמה על ידינו אשתקד במאמר "על בואו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב חיים זיע"א מסטאלין לארה"ב", קובץ בית אהרן וישראל גליון קע"ח.

10 הוא רי"ח לעווין הנ"ל.

11 הרה"ח ר' דוד שלמה הארשטיין ז"ל, שמו מופיע בפנקס של חברה בית ישראל חסידי סטאלין בניו יורק, אך עקבותיו טרם נודעו לנו.

12 הרה"ח ר' חיים אייזנבערג ז"ל מבראנזוויל.

13 הרב ר' יעקב בן הרב ר' אהרן מלונינעץ ז"ל.

מכתב זה לא הגיע מיד לתעודתו עקב שינוי מקום מגוריו של הנמען, הרה"ח ר' יהושע ברמן. רק לאחר זמן נודע דבר הכתובת החדשה לר' ישראל פרץ, שולח המכתב, ועל כן חזר וכתב אגרות שניות, וכדלהלן.

במקביל, כעבור חודש כתב מרן זיע"א מכתב אל הרה"ח ר' אפרים אהרן טאנצמאן ז"ל כמענה לבקשתו שיבוא אליהם. וכך החלו באותה תקופה קשרי המכתבים בין החסידים למרן זיע"א בדבר הנסיעה, כשרבינו שלח מספר מכתבים לארה"ב על דבר רצונו לבוא אליהם.

האסיפה המיוחדת

עם קבלת מכתבו של מרן זיע"א, שהגיעה בסביבות ראש חודש ניסן תרפ"ב, אנו מוצאים בפנקס חברה בית אהרן וישראל חסידי סטאלין חלק ב' דף 289, החלטה מתאריך מוצש"ק פ' ויקרא ג' ניסן, כי החברה קוראת לחבריה להתכנס לאסיפה מיוחדת, "ספעשיל מיטינג", ביום ראשון ב' דחול המועד פסח לדון בנוגע למכתבים שהגיעו מסטולין.

ואכן, ביום ראשון, ב' דחול"מ התאספו כל חברי החברה בבית מדרשנו ויו"ר החברה הרה"ח ר' יצחק גלאצער ז"ל הבהיר לפני הקהל את מטרת האסיפה, וכפי שאנו קוראים בפנקס לאמור: יום א' דחומ"פ 16 אפריל 1922. אסיפה מיוחדת נערכה על ידי חברה בית אהרן וישראל חסידי סטאלין בבית מדרשנו 48 ארטשערד סט'.

נשיא החברה מבהיר את מטרת האסיפה המיוחדת, היות והרב ר' יעקב בן אדמו"ר זצוק"ל מסטאלין שלח מכתב (שהוא מבקש מחברתנו) שיעבירו אותו ואת הרבנית לאמריקה, והיות כי זה כרוך בהוצאות גדולות, על כן הוכרח הנשיא לקרוא לאסיפה מיוחדת שכולם יחד יטכסו עצה איך אפשר להשיג סכום כסף כזה. הוחלט שכל חבר יעמיד לעצמו סכום כמה הוא רוצה ויכול לתת. חברים רבים נרשמו מיד לכך והסכום עלה ל-600 דולר.

למטרה זו קבעו ועדה מארגנת שתארגן את כל הנצרך: ישראל אפרים גראבלאווסקי, אנשיל קארנעל, הושיע האכלערין, אהרן טייטלבוים, יעקב חיים פרידמאן, שמעון ברינבערג, דוד מאזורסקי, זלמן טענענבוים ויצחק גלאצער.

בכ"ד באלול תרפ"ב, כחצי שנה לאחר האסיפה המיוחדת של החברה בית אהרן וישראל חסידי סטאלין, שיגר ר' ישראל פרץ מכתב נוסף לידידו החסיד ר' יהושע בערמאן, לאחר שלא קיבל מענה למכתביו הראשונים:

א' דסליחות [אלול תרפ"ב]

יכתב ליחתם בספרן של צדיקים... ידיד נפשי... מו"ה יהושע בערמאן נרו יאיר ויהל

...וקשה לי לקבוע רגעים אחדים לכתיבה, רק מגזירת ר' אבער מקאראטיץ אשר היה במחני וגזר עלי שאכתוב לך שתאסף קבוצת אנ"ש אשר באמעריקע להתיעץ ולטכס עצה נכונה לקבל את בן אדמו"ר זצ"ל מו"ה ר' יעקב שליט"א לאמעריקע לאדמו"ר ולמנהיג עליכם והוא ראוי לאותו איצטלא, וכן עשיתי כתבתי לך שני מכתבים אודות זה ולא זכיתי לקבל עליהם שום תשובה, ועד היום לא ידוע לי הסיבה, אם המכתבים לא הגיעו לידך, או ח"ו איזה מקרה קרך, או ידיך עסוקות תמיד בלי הרף בצבירת כסף וזהב בארץ הזהב ותחום לבטלם אף רגעים אחדים לאחוז בעט להשתעשע באהבים עם רע עני ומסכן אשר חכמתו ואהבתו בזויה. חכיתי וקויתי עוד שבוע זאת, בזה השבוע פגשתי את חתנך והחליתי לדרוש מאתו אם קבלו מכתביך ומה שלומך, וסיפר לי כי זה שבועות אחדות אשר גם הם לא קיבלו שום מכתב ואחרי הרבה דרישות וחקירות נתודע לי כי טעיתי בהאדרסא וכבר שלחת להם אדראסע חדשה כי החלפת דירתך ונתחדש האדראס שלך, קיבלתי מאתו האדראס החדש וישבתי על דוכן הכתיבה אולי יהי מזל מכתבי זה יותר טוב מהראשונות ויגיע לידך.

ישראל פרץ האלצמאן

הסכמת הרבנית אמה של מלכות

כאמור בפרק הראשון, כתב רבינו מכתב קודש ביום כ"ו סיון תרפ"ב אל הרה"ח ר' אפרים אהרן הלוי טאנצמאן ז"ל ובו התנה את החלטתו בהסכמת אמה של מלכות הרבנית הצדקנית מרת ברכה שיינדיל ע"ה הי"ד. ובמכתבו זה מציין כי הרבנית "מוכנה לתת הסכמתה", ומכך נראה שעד אז עדיין לא כתבה לחסידים שבארה"ב.

כעבור ארבעה חדשים, לאחר הימים הנוראים תרפ"ג, כתב רבינו שוב אל החסידים באמריקה ביום חמישי פרשת בראשית כ"ז תשרי ובתוך דבריו כותב: וגם רצוף פה הסכמת אמי הה"צ שתליט"א.

בעת כתיבת המאמר הקודם לא הגיעה לידינו הסכמת הרבנית, ולא ידענו כי היא נותרה לפליטה. כאן אנו מפרסמים את מכתבה של הרבנית (הנמצא באוצר כ"ק אדמו"ר שליט"א) אשר פתחה את הדרך להגירת רבינו אל ארה"ב. הסכמת הרבנית נ"ע נכתבה ביום ראשון שלאחריו, פרשת נח תרפ"ג, על נייר מכתבים של מרן אדמו"ר אור ישראל מסטאלין זיע"א.

בעזה"ש"ת יום א' פ' נח שנת תרפ"ג

לכבוד אנ"ש מבית אהרן ובית ישראל ד' עליהם יהי'

הגני מסכמת לנסיעת בני היקר הרב ר' יעקב שליט"א למחניכם, ואקווה שעל ידו יהי' לכם התחזקות והתקשרות, וע"י זה תתברכו ממקור הברכות בכל משאלות לבבכם לטובה.

ברכה שיינדיל פערלאוו, סטאלין

מכתבה של הרבנית מרת ברכה שיינדיל ע"ה צורף למכתבו של רבינו אבל שניהם יחד איחרו מלהגיע לתעודתם בעתם ובזמנם. החסידים אשר חיכו וייחלו לקבל את הסכמתו הסופית של רבינו הרי"ח זיע"א עם הסכמתה של אמו הרבנית ע"ה הריצו מכתב דואג לסטאלין ביום ראשון פרשת חיי שרה, כ"א חשוון תרפ"ג, אותו פרסמנו בחלק הראשון.

במכתבם מביעים החסידים את רצונם לראות את מלכם "בפה בלב ובנפש ובכליון עינים". החסידים תומכים יתדותיהם ברצון קדשו של מרן אדמו"ר אור ישראל זיע"א שאחד מבניו הק' ישתקע בין החסידים בארצות הברית: "...ובפרט אשר כן הי' רצונו הקדוש אשר אחד מבניו הקדושים שליט"א יסע לאמעריקע ובטח כ"ק יקיים את רצון אביו הקדוש זצ"ל...".

פעילות נמרצת של החסידים

בינתיים עבר חורף וכמעט קיץ, ומרן הרי"ח וזוגתו הרבנית נתקלו בקשיים שונים שגרמו לאיחור פרידתם מארץ מולדתם. אחת הבעיות המוזכרות במכתבי רבינו היא בעיית הויזה של הרבנית.

בתקופה זו, בשנת 1921, העביר הקונגרס האמריקני חוק שקבע מכסות על ההגירה לארצות הברית, על פי ארצות מוצא של תושבי ארצות הברית בשנת 1910. מבין שורות פנקס החברה רואים שלאור קושי קבלת הויזה טרחו החסידים בניו יורק לפתור בעיה זו באמצעות החלונות הגבוהים בממשל מדינת ניו יורק. בצר להם, פנו ראשי החברה אל חבר הקונגרס מר סמיואל דיקשטיין¹⁴ כדי להריץ את תהליך השגת הויזה.

14 סמואל דיקשטיין (תרמ"ה-תשי"ד) היה יהודי יליד ליטא (פלך ווילנא) שהיגר לארה"ב עם הוריו בתרנ"א (1891) והשתקע בניו יורק. שימש כחבר הקונגרס בממשלת ארה"ב מטעם המפלגה הדימוקרטית בין השנים תרפ"ג - תש"ה (1923-1945), ואח"כ שופט בבית משפט העליון של מדינת ניו יורק בין השנים תש"ו - תשי"ד (1945-1954). בשנה בה פנו אליו חסידי סטאלין לעזרה, שימש כחבר הקונגרס בממשלת ארה"ב.

הפעולות הנמרצות של החסידים בניו יורק נשאו פרי והצליח ה' בעדם ובהשתדלותם אצל איש הקונגרס סודרה הויזה תיכף ומיד. וזה לשון קדשו של אדמו"ר הרי"ח זיע"א במכתב מיום כ"ז אייר תרפ"ג:

תיכף אחר קבלת מכתבם שאלנו אצל הקאנסול אם קבל רשיון מוואשינגטון לתת הוויזע לרעיתי תחי' והשיב שאם יקבל יודיע לנו ע"י הבידואר לסטאלין. ובשבוע העברה קבלה מכתב דרישה כזה מהקאנסול לבוא לווארשא לקבל הוויזע ותיכף נסעה לשם וקיבלה הוויזע ב"ה. ובהמשך המכתב:

ועתה על חג השבועות הבע"ל אין באפשרות להגיע אליכם ע"כ אי"ה תיכף אחר שבועות נסע אי"ה ואתן לכם בל"נ ט"ג ביום נסיעתי מווארשא וגם ט"ג ביום עלייתנו על הספינה אי"ה כדרישתם.

כחודש ימים לאחר מכן אנו מוצאים פרוטוקול משיבה נוספת שנערכה בכ"ו סיון תרפ"ג, בחברה בית אהרן וישראל - סטאלין, בה סיכמו בסיפוק את ההצלחה בהשגת הויזה, והוחלט לכתוב מכתב תודה בשם כל החברים לאיש הקונגרס על עזרתו.

קבלת מרות וקבלת הפנים

כאמור, מאז הסתלקותו של מרן אדמו"ר אור ישראל זיע"א ראו חסידי סטאלין בארה"ב לנכון להביא את בנו רבינו הרי"ח להיות להם כאיש על העדה ולשאת את עול האדמו"רות באמריקה, וכלשון מכתב הרבנית ברכה שיינדל ע"ה "שעל ידו יהיה לכם התחזקות והתקשרות". וחשוב לציין כי עוד טרם הגיע רבינו לארה"ב כבר קיבלו החסידים את מרותו וכבדוהו בתואר אדמו"ר.

על כך אנו קוראים ברשימה מעניינת בפנקס החברה ביום א' פרשת בלק, י' תמוז תרפ"ג, כשבועיים לפני הגעת רבינו, בה נכתב: הוחלט על דעת החברים כי מהיום והלאה אחר העלויות לתורה יערכו את המי שברך הראשון עבור "אדמו"ר הרב ר' יעקב שליט"א", ורק לאחר מ"כ ניתן לערוך מי שברך נוספים. וכן בבית מדרשנו בבראנוויל. גם המש"ב בשלש רגלים אחר הזכרת נשמות יהיה אך ורק עבור "אדמו"ר הרב ר' יעקב שליט"א". כמו"כ הוחלט לארגן וועדה מכינה לקבלת פנים עבור אדמו"ר שליט"א, שתדאג גם לכל צרכיו לכשיגיע הנה. לוועדה בחרו בחסידים ר' שמעון ברינבערג, ר' אנשיל קארנעל, ר' יוסף קופערשמיד ור' חיים אייזנבערג.

יומיים לאחר מכן הפליג רבינו עם אניית 'לאקוניה' מהמבורג לסאוטהאמפטון שבאנגליה, ומשם המשיכה האניה לניו יארק בהפלגה ישירה וארוכה דרך האוקיינוס האטלנטי.

ביום רביעי פר' פנחס כ' בתמוז פרסמו חברי הוועדה מודעות בעיתון 'מארגן זשורנאל' והזמינו את אנ"ש לבוא בהמוניהם לקבלת פני מרן זי"ע אשר על הספינה שעתידה להגיע למחרת ביום ה', לנמל 54 במנהטן:

בשורה טובה!

מיר די חברה בית אהרן וישראל מסטאלין פון 48 ארטשערד סטריט, מאכען באקאנט אלע סטאלינער לאנדסלייט בכלל און סטאלינער חסידים בפרט, אז מיט דער שיף "לאקאניע" וואס קומט אן מארגן, דאנערשטאג, דעם 5טן יולי, קומט אונזער רבי, הרב הצדיק מוה"ר ר' יעקב

לימים - בתרצ"א (1931) מונה כיו"ר הוועדה להגירה ואזרחות, תפקיד בו שימש עד לשנת תש"ה (1945). בשנים האחרונות נתגלו ממצאים המוכיחים כי מר דיקשטיין ניהל מערכת חשאית להכנסת מהגרים מרוסיה בעד בצע כסף, ואף הוכח ששימש כמרגל מטעם ממשלת רוסיה. מסתבר כי ראשי החסידים האחראים להבאת אדמו"ר הרי"ח לארה"ב ידעו לאן לפנות לבקשת עזרה, ומן השמים גילגלו לו זכות זו.

חיים פערלאוו שליט"א מסטאלין, בן הרב הצדיק ר' ישראל זצ"ל, סטאלינער רבי, ונכד של הצדיקים הגדולים הרב ר' אהרן קארלינער זצ"ל והרב הצדיק ר' יוחנן זצ"ל מינאכנעסטריווקע[!] והרב הצדיק ר' אלימלך מגראזיסק זצ"ל. מיר בעמען אלע חסידים און גוטע פריינד צו קומען צום פיער 54, 14טע סט, נארד ריווער, מקבל פנים זיין דעם גרויסען צדיק, די לעצטע שמונדע ווען די שיף געהט אריין אין פיער.

וואטשט דעם "מארגען זשורנאל".

אכטונגספאל, די קאמיטע

לאחר שביום חמישי בוששה הספינה מהגיע, הכניסו מודעה נוספת ביום השישי כי מועד הקבלת פנים נדחתה לאותו יום, ערב שבת בשעה 3 אחר הצהרים, והזמינו את יוצאי סטאלין ואנ"ש חסידי סטאלין קארלין לבוא לבית מדרשנו אשר ב-48 ארטשערד בשעה 1 אחה"צ ומשם נועדו לנסוע בצוותא לקבל פני מרן זי"ע.

משום מה שוב איחרה הספינה להגיע. רק ביום השבת פרשת פינחס, כ"ג תמוז תרפ"ג, עגנה האוניה בחוף המורד המערבי של מנהטן שבניו יארק.

באותה שבת התפללו החסידים מנחה של שבת בבית מדרשנו בשעה מוקדמת מהרגיל. לאחר מכן צעדו יחדיו בקול רנה והמון חוגג מבית הכנסת שבמורד המזרחי אל עבר המורד המערבי, לקבל פני רבם ברגל.

מסופר כי במשך שעת רעוא דרעוין, עמד מרן אדמו"ר הרי"ח זיע"א על סיפון האוניה, והחסידים הצוהלים מלאי חדות ה', רקדו במחולות כנגדו על הרציף כשהם משוררים בניגון טאנץ עליו כשתוכם וברם רצוף אהבה וחיבת הקודש אל רבם ומאורם זיע"א. רק לאחר צאת השבת, כאשר לילה כיום יאיר, עלה ובא מרן אדמו"ר זיע"א מן הספינה, ואתו עמו הרבנית הצוה"ח מרת חנה חיה ע"ה, ונתקבל "בזרועות פתוחות אהבה", כלשון קדשו במכתב לאנ"ש החסידים בטבריא בשנת תרפ"ד.¹⁵

למחרתו, ביום ראשון פרשת מטות מסעי, מופיעה מודעה שלישית בעיתון הנ"ל, בה מבושרים החסידים על הגעתו של מרן זיע"א ועל מעמד קבלת פנים שיערך באותו יום ראשון:

מוצש"ק פנחס

ברוך הבא!

מיר די חברה בית אהרן וישראל מסטאלין פון 48 ארטשערד סטריט, מאכען באקאנט אלע סטאלינער קארלינער לאנדסלייט אז מיר האבען שוין ב"ה היינט 9:30 אבענד אפגענומען פון פיער 54 אונזער רבי'ן הרב הצדיק מוה"ר ר' יעקב חיים שליט"א מסטאלין, בן הרב הצדיק מר"ה ר' ישראל זצ"ל, סטאלינער רבי, ונכד הצדיקים הגדולים הרב ר' אהרן קארלינער זצ"ל והרב הצדיק ר' אלימלך מגראזיסק זצ"ל און אי"ה מארגען, יום א' מו"מ, דעם 8טן ד. מ., וועט זיין דער קבלת פנים מהצדיק הזה אין אונזער שוהל אין 48 ארטשערד סטריט, און מיר בעמען אלע חסידים און גוטע פריינד צו קומען אפגעבען כבוד דעם צדיק.

אכטונגספאל, די קאמיטע

15 "ב"ה, לסדר כי תשא את ראש בני ישראל תרפ"ד, ניו יארק. החיים והשלום על ראשי אנשי שלומינו החסידים האהובים, דורשי הטוב תושבי עיה"ק טבריה ת"ו, יחיו חיי נחת. אחדשה"ט באה"ר, בטח כבר שמעו מביאתי לפה נויארק, וב"ה כי נתקבלנו בפה מאנ"ש החסידים שיחיו בזרועות פתוחות אהבה, ומדוע המה טמנו ידם מלבוא אלי בכתובים?...". ברכת אהרן דף קס"ב.

ביום ראשון פרשת מטות-מסעי, כ"ד תמוז תרפ"ג, התקיים מעמד קבלת פנים למרן אדמו"ר הרי"ח זיע"א לשמחת לב החסידים שטרחו ועמלו זה כמה שנים להביאו לארה"ב להחיותם כיום הזה.

בשבת שלאחריו, שבת פרשת מטות מסעי (חזק), היתה השבת הראשונה בה הסתופף קהל החסידים מניו יורק בצלו של מרן זיע"א בבית מדרשנו ב-48 ארטשערד, כאשר הופיע בהדר גינוני מלכות לתפילה ולשלחן הטהור.

מתוך הכתב דלהלן למדנו אשר בתקופה הראשונה ששהה רבינו בניו יורק קבע מושבו בסמיכות לבית מדרשנו ב-213 הענרי סטריט. הדברים עולים יפה עם בקשתו במכתב קדשו ששלח ביום כ"ז אייר "בדבר דירה למעננו, אם באפשרות שיהי' קרוב לביה"כ שלנו מה טוב הי'".

התקבצות החסידים מרחבי אמריקה

מסופר אשר ה'טיש' המרכזי הראשון אשר נערך ברב עם היה ביום הילולא קדישא של כ"ק מרן אדמו"ר הצעיר הרה"ק ר' אשר (השני) מסטאלין זצוק"ל בשבת קודש פרשת ואתחנן, יום חמשה עשר באב, תרפ"ג.

בעיתון 'מארגן זשורנאל' מחודש אב מצאנו קטע זה:

מודעה מחסידי סטאלין, בית אהרן וישראל

48 ארטשארד סטריט, ניו יארק

מיר לאזען וויסען אלע סטאלינער חסידים און פריינדע פון די סטאלינער צדיקים זצ"ל, און אונזער גרויסער רבי אדמו"ר הרב ר' יעקב חיים שליט"א בן הרב אדמו"ר ר' ישראל זצ"ל ונכד הרבנים אדמו"ר ר' אהרן ור' אשר זצ"ל, איז שוין מיט מזל אין זיין וואהנונג 213 הענרי סט. און קומענדיגע שבת פ' ואתחנן, חמשה עשר באב, איז יומא דהילולא פון זיין גרויסען זיידען דעם צדיק אדמו"ר ר' אשר זצ"ל, ראפיר לאדען מיר איין אלע פריינדע צו קומען דיעזען שבת אין אונזער שול און מיר זאלען אלע צוזאמען קענען אפהאלטען דעם הייליגען יאהרצייט מיט אונזער רבי און עם וועט זיין ברב עם הדרת מלך, און מיר וועלען פערבריינגען דעם טאג ביי די טישען מיט אונזער רבי, ובזכות הצדיקים וועלען מיר האבען כל טוב סלה.

מיט גרום, די קאמיטע.

הרה"ח ר' ניסן פילטשיק ז"ל היה מתאר ברגש רב את השבת אשר עלו והתכנסו כלל אנ"ש "מארבע פינות אמריקה" בנסיעה לצדיק - להסתופף בצל כ"ק אדמו"ר הרה"צ רבי יעקב חיים זצוק"ל. הטיש היה רווי התרוממות והתעוררות כאשר סביב השלחן עמדו חסידים ואנשי מעשה, מהם זקנים אשר עדיין זכו להסתופף בצל אבי זקנו הק' מרן אדמו"ר הזקן זיע"א. שבת ההילולא הפיחה חיות רב בקרב החסידים, התלהבות הריקודים השאירה רושם עז בקרבם ועוררה את החסידים מתרדמת הזמן והמקום, עד אשר ניגון הריקוד ששוררו אז שמור בפי החסידים עד עצם היום הזה.

עם הגעת מרן זיע"א לחופי אמריקה נפתח פרק חדש בדברי ימיה של סטאלין קארלין בארה"ב. במשך כעשרים ושתיים שנה החיה ברוחו הקדושה את החסידים, קיבץ וריבץ פעלים הרבה, ונודע במעשי החסד המופלאים שיצאו מתחת ידיו.

שבתות במקום מושב החסידים

מרן זיע"א התיישב במורד המזרחי של מנהטן בעיר ניו יורק. שם, כנזכר, ברחוב אורשערד 48, עמד בית הכנסת של חברה בית אהרן וישראל חסידי סטאלין. באותה עת היו גם במנהטן

וגם בברוקלין הסמוכה [וגם בפרברים אחרים של ניו יורק] בתי כנסת ומניינים של חסידי סטאלין וקארלין.

מיד עם הגעתו של מרן זיע"א לאמריקה החלו החסידים להזמין את הצדיק לשכון כבוד בינותם לשבת, וכפי שנהגו רבותינו הקוה"ט לנסוע לערי השדה לבקר את החסידים להאיר אור לכל בני אהרן וישראל במושבותם.

בברוקלין ליד שכונת וויליאמסבורג ברחוב ווארעט 36 פעל אז בית הכנסת של חברה בית ישראל חסידי קארלין. חברה זו נתייסדה בשנת תרע"ג. תיכף עם הגעתו של רבינו, במוצאי שבת פרשת פנחס, רשם מזכיר החברה פרוטוקול מהאסיפה שנקראה ע"י נשיא החברה לייב פעזרניק, ובה הוצע לקרוא למרן זי"ע לערוך שבת בבית מדרשם על חשבון החברה. נבחרו החסידים שיזמינו את מרן זי"ע לשבת: שמחה אייזנבערג, לייב פעזרניק, שיע מוטשניק, אהרן קאבילאנסקי, אשר גאלדבערג, מענדל שווארץ ומאטיל פעזרניק, כשחסידים אלו ממונים גם על ההוצאה וההכנסה.

ברשימות של האסיפות הבאות מובא שהקאמיטע תדאג שיהיה מכובד וראוי לאדמו"ר כשיבוא וכו'. בינתיים חלפו ועברו הימים הנוראים¹⁶ של שנת תרפ"ד ועדיין לא אסתיעצא מילתא.

לאחר חג הסוכות של שנת תרפ"ד שוב עלה הנידון על הפרק, וכך נרשם בפנקס החברה במוצאי שבת בראשית תרפ"ד, לאחר שמרן זיע"א נעתר לבקשתם והסכים לשבות במחנם לשבת הבאה - פרשת נח, כי הוחלט שהאכסניה של מרן זי"ע וכן השולחנות יערכו בבית רבי שלמה פיזארניק כשההוצאות יהיו על חשבון החברה. לניהול השבת נבחרו - מאקס פצארניק, ווילע פצארניק ושיע מוטשניק. לגבות כספים ולוודא שכל הנדרים והנדבות יכנסו לקופת החברה נבחרו - אהרן קאבילאנסקי, מנדל שווארץ, לייב פצארניק ויעקב גודמאן. הוחלט גם להגביל את העלויות לחמישים דולר בלבד.

שבוע לאחר מכן, במוצ"ש פרשת לך לך תרפ"ד, סיכמו אנשי החברה את השבת בצל מרן זי"ע, וכך רשמו בפנקס: באסיפה נמסר דו"ח הוצאות השבת שהגיעו לסכום 98.75 דולר. הוחלט לאור שביעות רצון החברים ועפ"י הצעתו של פיליפ [פנחס] ביגמאן כי קופת החברה תשא בכל ההוצאות, וזאת למרות שהוחלט מראש לא להוציא מעבר לחמישים דולר. בשם כל החברים מודים לר' שלמה פצארניק ולבניו עבור טרחתם. כן נקבע כי לפעמים נוספות האכסניה תהיה אצל רבי שלמה הנ"ל.

ממנהטן לברוקלין

באותו פרק זמן נסע רבינו גם לעיר דיטרויט אשר שם התנוסס בית הכנסת של חסידי סטאלין משנת תרס"ה. בנסיעתו לדיטרויט נתקשרו אליו החסידים דמתא בעבותות אהבה, ומסופר כי מכספי הפדיונות איתם חזר מדיטרויט בנו את בית הכנסת ההדור ליד ביתו החדש ברחוב ראדני בויליאמסבורג שבברוקלין.

16 לקראת חג הסוכות שנת תרפ"ד שלחו חסידי קארלין בירושלים אתרוג מהודר אל רבינו הרי"ח זיע"א וקיבלו ממנו מכתב קודש מיום ח"י לחודש [ה]רחמים תרפ"ג, את תשורתכם האהובה הפרי עץ הדר הנתגדל על אדמת קדשינו במושבות אהב"י יושבי ה"ק וכן מכתבם הנכתב בשם מיידי ה' אפרים בן זלאטע רייזיל [הרה"ח ר' אפרים סופר] נתקבל לי לרצון.

או אז, בשלהי ימות החורף, עבר רבינו ממנהטן והשתקע בברוקלין ושם איוה למושב לו עד יומו האחרון. בחודש ניסן שנת תרפ"ד כתב רבינו מכתב אל אנשי שלומינו בעיה"ק טבריה¹⁷:

ב"ה אור ליום י"ג ניסן תרפ"ד נויארק ברוקלין,

אחר הברכה והשלום, הנני במכתבי זה להודיע לאהובינו אנ"ש כי תלי"ת עלה בידי לקנות לי מעון לגור בה עד שירחם השי"ת וישוב את שבותינו לציון ברננה בכו"א...

מאז יצא את מנהטן לא ויתרו החסידים בארטשערד סט' על השבתות בצילו הטהור והזמינו את רבינו לפחות אחת לשנה לבוא אליהם על שבת. מסופר אשר רבינו היה מתאכסן אצל הרה"ח ר' יהושע יצחק הלוי לעוויט ז"ל, אשר כונה "איטשע בריסקער". אחרי גמר ה'טיש' בליל שבת חשקה נפשו של ר' איטשע לדעת מה מעשיו של רבינו במשך ליל שבת, והסתכל דרך סדק וראה איך שרבינו מתיישב ליד גמרא ולומד בהתמדה ובמתיקות שאין לשער, כך עמד כל הלילה על המשמר עד אור הבוקר. כאשר האיר פני המזרח ראה שרבינו נוטל ידיו ומשפשף בעיניו, כך שהיה נראה עליו שזה עתה עמד ממנוחתו...

מתוך פנקס החברה בית אהרן וישראל אנו למדים על האהבה הגדולה שרחשו החסידים למרן זיע"א ועל רצונם להתקרב אל הקודש. במוצש"ק פר' ויצא תרפ"ה נכתב בפנקס לאמור: הוחלט להזמין את אדמו"ר שליט"א לשבות בבית מדרשנו על הוצאות החברה.

כעבור חודש, מוצש"ק פר' ויגש, מדווח כי מרן זיע"א יגיע למחננס בשבת קודש ויחי, י"ד טבת תרפ"ה, וכה מדווח: הוחלט לתת לאדמו"ר שליט"א לכשיגיע לשבת הבע"ל 200 דולר, היינו 150 עברו, ו50 כדי לשלוח לסטולין לאמו הרבנית הצדיקת שתחי'.

יום שבתון בצל כ"ק מרן זיע"א אין לשכוח, וכעבור זמן, שוב מבקשים החסידים שיגיע מרן זיע"א לשבת קודש בעירם. וכך קוראים אנו בפנקס החברה מיום ט"ו תמוז תרפ"ו: באסיפה הכללית שהתקיימה הוחלט פה אחד להזמין שוב את אדמו"ר שליט"א לשבת בביהכנ"ס שלנו ולהקציב לצורך כך לערך 150 דולר.

על בניית בית הכנסת וייסוד חברה בית יעקב חסידי סטאלין, בית מדרשו של רבינו הרי"ח, ועל שאר קהילות הקודש של חסידי סטאלין קארלין בארה"ב - בפרקים הבאים אי"ה.

17 פרח מטה אהרן מהרה"ח ר' אהרן חיים הויזמן ז"ל, ירושלים, תש"ן, דף י"ב.

ישראל פערלאוו
סטאלין
פלך מינסק.

אברהם מ"ע מקובל ואלוהי ישראל
הינך מסבית את עיניך אל ה' ואלה שאלוהי ישראל
ומעלה שאלוהי ואלוהי אבם התחלקת אברהם ואלוהי
מפסליו ואלוהי העבדים כל אלהות לא כח אלהיה.
משה משה

Адрес для писем и телегр.: ПЕРЛОВ, СТОЛИН.

מכתב הרבנית ברכה שוונדל ע"ה אל החסידים בארה"ב

ברוך הבא! — בשורה טובה!

מיר, די חברה בית אהרן וישראל מסטאלין פון 48 ארמזשארד
ספרים, מאכען בעקאנט אלע סטאלינער לאנדסלייט בכלל און סטאלי-
נער חסידים בפרט, אז מיט דער שוף "לוקאניע" וואס קומט אן היינט,
פרייטאג, 8טען יולי, 3 אוהר 3, מ' קומט אונזער רבי הרב הצדיק מוה"ר
ר' יעקב חיים פערלאוו שליט"א מסטאלין, בן הרב הצדיק ר' ישראל זצ"ל
סטאלינער רבי, ונכד של הצדיקים הגדולים הרב ר' אהרן קארלינער
זצ"ל והרב הצדיק ר' יוחנן זצ"ל פנאכטעספרייזקע והרב הצדיק ר'
צו קומען צום פיער 54, 14טע ספ, נאךד ריווער, סקבל פנים זיין דעם
גרויסען צדיק ווען די שוף נעהם אריין אין פיער, מיר בעפען אלע
חסידים זאלען קומען היינט, 1 אוהר, אין 48 ארמזשארד ספרים, וועלען
מיר צוזאמען פאררען סקבל פנים זיין. אכטונגספאל, די קאמיטע.

בשורה טובה!

מיר, די חברה בית אהרן וישראל מסטאלין פון 48 ארמזשארד
ספרים, מאכען בעקאנט אלע סטאלינער לאנדסלייט בכלל און סטאלי-
נער חסידים בפרט, אז מיט דער שוף "לוקאניע" וואס קומט אן מארגען,
דאנערשטאג, דעם 8טען יולי, קומט אונזער רבי, הרב הצדיק מוה"ר ר'
יעקב חיים פערלאוו שליט"א מסטאלין, בן הרב הצדיק ר' ישראל זצ"ל,
סטאלינער רבי, ונכד של הצדיקים הגדולים הרב ר' אהרן קארלינער
זצ"ל והרב הצדיק ר' יוחנן זצ"ל פנאכטעספרייזקע והרב הצדיק ר'
אלימלך מגראווינסק זצ"ל — מיר בעפען אלע חסידים און נוסע פריינד
צו קומען צום פיער 54, 14טע ספ, נאךד ריווער, סקבל פנים זיין דעם
גרויסען צדיק, די לעצטע שמונדע ווען די שוף נעהם אריין אין פיער.
וואסמ'ס דעם "מארגען זשורנאל". אכטונגספאל, די קאמיטע.